

Віталій Васильович КОЗАР*(Приватний вищий навчальний заклад «Університет сучасних знань»,
м. Київ)*

НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УКРАЇНІ

У статті наголошено на тому, що напрями взаємодії є ключовим змістовим елементом сучасної системи протидії злочинності, оскільки саме вони забезпечують цілеспрямовану, змістовну, гнучку й адаптивну співпрацю між суб'єктами з метою досягнення конкретних результатів - запобігання, виявлення, документування, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Вони визначають практичну площину реалізації повноважень, об'єднують ресурси та компетенції різних установ, дозволяють узгоджено реагувати на динамічні криміногенні виклики та сприяють ефективному впровадженню національної та міжнародної кримінально-правової політики.

Стверджується, що серед найбільш виразних унікальних рис напрямів варто виокремити їх змістову конкретність, операційний характер, здатність до швидкої адаптації до нових загроз, відкритість до залучення недержавних акторів, інноваційність та міжсвідомчу інтеграційність. Завдяки цим характеристикам напрями стають не просто формами організації роботи, а справжніми каталізаторами змін у системі протидії злочинності, через які впроваджуються сучасні практики, новітні цифрові рішення, міжнародні стандарти й підходи до роботи з вразливими категоріями населення.

Акцентовано увагу на тому, що напрями взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням є фундаментальною структурною одиницею функціонування всієї системи кримінальної юстиції, яка безпосередньо впливає на ефективність правоохоронної діяльності, рівень захищеності прав людини, суспільну довіру до інституцій та спроможність держави виконувати свої безпекові функції.

Ключові слова: *напрями, взаємодія, суб'єкти протидії кримінальним правопорушенням в Україні, інституційна координація, обмін інформацією, міжнародна взаємодія, превентивна взаємодія.*

Постановка проблеми. Розбудова демократичної правової держави, адаптація до стандартів Європейського Союзу, а також виклики, пов'язані з російською збройною агресією, актуалізують потребу в системній, скоординованій, комплексній діяльності правоохоронних, судових, антикорупційних, прикордонних, фінансових та інших інституцій, задіяних у сфері кримінальної юстиції. Водночас для досягнення реального

результату недостатньо формального розподілу повноважень. Критично важливим є налагодження змістовної, ефективної та динамічної взаємодії, яка охоплює не лише організаційні, а й функціональні, змістові та аналітичні аспекти.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує аналіз напрямів взаємодії як ключового інструменту практичної реалізації координації зусиль між суб'єктами протидії злочинності. Саме через напрями реалізується державна політика у сфері боротьби зі злочинністю, відбувається об'єднання ресурсів, формуються аналітичні платформи та інтегруються інноваційні технології. Напрями взаємодії здатні охоплювати широкий спектр актуальних завдань - від протидії організованих злочинності й кіберзагрозам до захисту потерпілих та запобігання рецидиву правопорушень.

З огляду на це дослідження сутності, ознак, функціонального призначення та унікальних характеристик напрямів взаємодії, а також їх чіткого розмежування з межами та рівнями взаємодії є важливим як для розвитку правової доктрини, так і для удосконалення практичної діяльності правоохоронних органів. Ґрунтовне розуміння цих понять дозволить створити ефективну, скоординовану, гнучку та результативну модель протидії кримінальним правопорушенням, що відповідатиме сучасним національним інтересам і міжнародним безпековим стандартам.

Варто відзначити, що в науковій літературі окремим проблемним аспектам адміністративно-правових засад правоохоронної діяльності різних органів і підрозділів присвячували комплексні та міждисциплінарні дослідження провідні українські науковці. Зокрема, до цієї проблематики звертались К. В. Антонов, О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, П. Д. Біленчук, В. М. Василенко, О. В. Волошина, Ю. В. Гаруст, В. Г. Гриценко, С. М. Гусаров, О. В. Джафарова, Т. Є. Кагановська, А. В. Калайда, А. Т. Комзюк, І. М. Коропатнік, О. В. Крижановська, Л. О. Мамчур, О. М. Музичук, Ю. С. Назар, Д. В. Назаренко, Д. М. Павлов, А. А. Русецький, О. Ю. Салманова, Є. Ю. Соболев, В. В. Сокурєнко, В. В. Топчий, О. М. Шевчук, С. А. Шепітько та ін. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових здобутків, вчені фактично поза своєю увагою залишили проблемні питання саме напрямів взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням в Україні.

Мета статті полягає в тому, щоб з'ясувати сутність напрямів взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням в Україні. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити такі завдання: розглянути окремі ключові напрями взаємодії; проаналізувати особливості напрямів взаємодії суб'єктів протидії злочинності у контексті воєнного стану та збройної агресії російської федерації проти України; співвіднести напрями взаємодії суб'єктів протидії злочинності з відповідними рівнями і межами.

Виклад основного матеріалу. Напрями взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням в Україні формують системну основу ефективної діяльності держави у сфері забезпечення законності,

правопорядку та безпеки громадян. В умовах сучасних загроз, зокрема зростання рівня організованої злочинності, кіберзлочинності, тероризму та корупції, координація зусиль усіх суб'єктів, залучених до боротьби зі злочинністю, набуває особливого значення¹.

Одним із ключових напрямів взаємодії є інституційна координація між правоохоронними органами, насамперед Національною поліцією України, Службою безпеки України, органами прокуратури, Державним бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки, Державною прикордонною службою України, а також антикорупційними органами, зокрема Національним антикорупційним бюро України та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою. Координаційна роль у багатьох випадках покладається на прокуратуру, яка забезпечує узгодженість дій під час виявлення, розслідування та процесуального керівництва в кримінальних провадженнях².

Другим важливим напрямом виступає обмін інформацією між суб'єктами протидії злочинності. Ефективна протидія кримінальним правопорушенням неможлива без оперативного, достовірного та безпечного обміну інформацією про вчинення кримінальних правопорушень, переміщення підозрюваних осіб, канали фінансування та інші ключові аспекти. З метою забезпечення такої взаємодії створюються спільні інформаційні системи, бази даних, а також міжвідомчі центри обробки аналітичної інформації³.

Особливе значення має міжвідомча аналітична співпраця, яка включає проведення спільних досліджень криміногенної ситуації, аналіз кримінальних загроз, прогнозування тенденцій у сфері злочинності, виявлення системних недоліків у національній системі безпеки. Така співпраця дозволяє своєчасно адаптувати стратегії запобігання та розкриття кримінальних правопорушень до реалій кримінального середовища.

Ще одним важливим напрямом є спільне проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих дій. У рамках кримінального провадження можуть створюватися спільні слідчо-оперативні групи, особливо у складних або резонансних кримінальних провадженнях. Подібна взаємодія потребує чіткого нормативного регулювання, належного рівня фахової підготовки учасників, а також використання сучасних технічних засобів фіксації та збору доказів.

Не менш актуальним є напрям міжнародної взаємодії, адже у сучасних

¹ Синоверський А., Скриник М. Взаємодія під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану: організаційно-тактичний та психологічний аспекти. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34). С. 144. DOI: <https://doi.org/10.33270/03243401.140>.

² Бровченко Ю. В. Класифікація уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Випуск 88: частина 2. С. 295. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.40>.

³ Гребенюк А. В. Протидія розслідуванню кримінальних правопорушень: поняття, види, суб'єкти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 319. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/76>.

реаліях значна частина кримінальних правопорушень мають транскордонний характер. Україна активно співпрацює з Інтерполом, Європолом, правоохоронними органами інших держав, а також з міжнародними організаціями у сфері протидії торгівлі людьми, наркозлочинності, відмиванню коштів, кіберзлочинності тощо. Така співпраця охоплює як екстрадицію правопорушників, так і участь у спільних операціях, обмін досвідом і технологіями¹.

Важливою складовою взаємодії є нормативно-правове забезпечення координації, зокрема прийняття спільних інструкцій, меморандумів про співпрацю, внутрішніх положень, що регламентують процедури взаємодії між органами та їх окремими підрозділами. Відсутність або нечіткість такого регулювання часто стає перешкодою для ефективної спільної роботи.

Крім того, актуальним напрямом є взаємодія з громадськістю, медіа та інститутами громадянського суспільства. Таке партнерство дозволяє підвищити рівень довіри до правоохоронної системи, активізувати участь громадян у запобіганні правопорушенням, виявленні фактів корупції, а також сприяє контролю за діяльністю державних органів.

Окремим напрямом взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням є професійна підготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Систематичне навчання, участь у спільних тренінгах, семінарах, міжвідомчих навчаннях дозволяють забезпечити єдині стандарти дій під час розслідування кримінальних правопорушень, удосконалити навички комунікації та оперативної взаємодії. Особливої уваги потребує підготовка фахівців у сферах кібербезпеки, фінансових розслідувань, протидії торгівлі людьми та корупції, оскільки саме ці напрями залишаються найбільш вразливими до новітніх викликів.

Необхідно також звернути увагу на напрям використання цифрових технологій та інноваційних інструментів у процесі координації дій. Розробка єдиних цифрових платформ для управління кримінальними провадженнями, застосування систем штучного інтелекту для аналізу великих обсягів даних, впровадження електронного документообігу між органами публічної влади - усе це значно підвищує ефективність роботи, мінімізує ризики дублювання функцій, сприяє оперативності прийняття рішень².

Не можна залишити поза увагою і напрям превентивної взаємодії, тобто співпраці суб'єктів не лише в момент вчинення чи розслідування злочину, а й на етапі його запобігання. До таких заходів можна віднести спільні профілактичні програми, інформаційні кампанії, моніторинг соціально небезпечних тенденцій, роботу з вразливими групами населення.

¹ Кіріченко М. О., Шулепова О. О. Вплив міжнародного співробітництва прокуратури України на організацію кримінального провадження в умовах збройної агресії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 337. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/79>.

² Білецький А., Цапок М. Правові аспекти введення електронної системи управління кримінальними провадженнями (e-Case Management System) у кримінальний процес щодо корупційних правопорушень. Київ : ТОВ РЕД ЗЕТ, 2020. С. 17.

Особливу роль у цьому відіграють органи місцевого самоврядування, заклади освіти, соціальні служби, громадські організації, релігійні громади тощо.

У контексті воєнного стану та збройної агресії російської федерації проти України напрями взаємодії суб'єктів протидії злочинності набувають нових особливостей. Зокрема, актуалізується потреба у виявленні та нейтралізації диверсійно-розвідувальних груп, боротьбі з військовими злочинами, колабораціонізмом, незаконним обігом зброї та гуманітарної допомоги. У цих умовах взаємодія між військовими, правоохоронними структурами та цивільними інституціями потребує чіткої координації, оперативності та готовності до дій в умовах надзвичайної ситуації¹.

Так, напрями взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням охоплюють широкий спектр сфер – від нормативно-правової координації та інформаційного обміну до цифрових рішень, превентивної діяльності та міжнародного партнерства. Удосконалення цих механізмів має ґрунтуватися на принципах законності, прозорості, ефективності, взаємної відповідальності та довіри. Тільки через скоординовану та системну взаємодію можна забезпечити реальну протидію злочинності й підвищити рівень безпеки в українському суспільстві.

Напрями взаємодії - це основні вектори спільної діяльності суб'єктів, спрямовані на досягнення цілей кримінального правосуддя, зокрема запобігання, виявлення, розслідування, припинення кримінальних правопорушень, притягнення до відповідальності винних осіб і відшкодування завданої шкоди потерпілим.

Напрями взаємодії відображають змістовний аспект, тобто «що саме» роблять суб'єкти разом або у тісному узгодженні: обмінюються інформацією, спільно проводять оперативно-розшукові заходи, здійснюють аналітичну оцінку злочинної ситуації, беруть участь у міжвідомчих групах, реалізують профілактичні програми тощо. Вони деталізують сфери співпраці та дозволяють структурувати дії суб'єктів у різних ситуаціях².

Так, напрями взаємодії – це змістовне наповнення співпраці, межі взаємодії – її правова і функціональна обмеженість, а рівні взаємодії – її структурно-організаційна вертикаль. У практиці протидії кримінальним правопорушенням ці елементи мають функціонувати у взаємозв'язку. Неправильне розуміння меж може призвести до конфліктів компетенції, перевищення повноважень або порушення прав людини. Ігнорування рівнів - до неузгодженості рішень між керівниками і виконавцями. Недостатнє

¹ Бутенко В. Б. Напрямки вдосконалення взаємодії суб'єктів протидії злочинності // Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті члена Правління Кримінологічної асоціації України, професора Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків, 16 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків: ХНУВС, 2021. С. 367.

² Нікіфорова Т. І. Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру : навчальний посібник. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 106.

опрацювання напрямів - до формального або хаотичного характеру співпраці, що не приносить реального результату.

Ефективна протидія злочинності вимагає, щоб напрями, межі та рівні взаємодії були чітко визначені, юридично закріплені та постійно вдосконалювалися відповідно до потреб практики та викликів часу. Це особливо важливо в умовах трансформації українського безпекового сектору, інтеграції до європейського простору та протидії новітнім загрозам – кіберзлочинності, фінансовим махінаціям, організованим злочинним угрупованням, тероризму та злочинам, пов'язаним із війною.

Унікальність напрямів взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням полягає насамперед у їхній функціональній варіативності, змістовній динамічності та орієнтації на результат. На відміну від меж та рівнів, які мають більш статичний, регламентуючий або організаційний характер, напрями взаємодії втілюють практичний механізм реалізації спільних цілей, що можуть змінюватися залежно від криміногенної ситуації, політичного контексту, міжнародних зобов'язань або технологічного прогресу.

Ще однією унікальною рисою напрямів є їх гнучкість та адаптивність. На відміну від встановлених меж (змінюються здебільшого через нормативні акти) та ієрархічних рівнів, напрями можуть швидко трансформуватися відповідно до актуальних викликів.

Також важливою особливістю напрямів є їх міждисциплінарний та міжвідомчий характер. Вони об'єднують не лише різні правоохоронні органи, а й інші державні структури, органи місцевого самоврядування, недержавні організації, іноземних партнерів, експертне середовище, представників бізнесу та IT-сектору. Наприклад, у напрямі протидії торгівлі людьми беруть участь Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерство закордонних справ України, міжнародні гуманітарні організації, центри реабілітації, адвокати та журналісти. Така широка кооперація відрізняє напрями від рівнів взаємодії, які здебільшого обмежені вертикаллю підпорядкованості.

Крім того, напрями відрізняються системністю та програмним характером. У багатьох випадках вони закладаються як частина комплексних державних або міжвідомчих стратегій. Наприклад, Національна стратегія у сфері боротьби з організованою злочинністю або Концепція розвитку кримінальної юстиції можуть визначати конкретні напрями взаємодії – аналітичну співпрацю, створення спільних баз даних, стандартизацію кримінального аналізу тощо. Тобто напрями функціонують не лише в межах окремих кримінальних проваджень, а й у довгостроковій перспективі як сталі механізми кооперації¹.

У контексті реформування сектору безпеки та інтеграції до стандартів

¹ Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

ЄС напрями взаємодії також виступають як індикатори спроможності держави до міжвідомчих скоординованих дій, зокрема в таких чутливих сферах, як боротьба з корупцією, захист прав людини в кримінальному процесі, реагування на воєнні злочини. У цьому плані напрями стають не лише механізмом, а й критерієм ефективності: саме наявність чітко визначених, взаємопов'язаних і результативних напрямів співпраці вказує на здатність правоохоронної системи діяти як єдине ціле.

Не менш важливою особливістю є інноваційність напрямів, оскільки саме через них до системи кримінальної юстиції імплементуються сучасні технології, нові підходи до аналітики, цифрові рішення та міжнародні стандарти. Наприклад, напрям взаємодії у сфері цифрової криміналістики може передбачати створення спільних лабораторій, використання програм штучного інтелекту, обмін технічними засобами фіксації, узгодження протоколів зберігання та обробки цифрових доказів.

Висновки. Таким чином, напрями взаємодії є ключовим змістовим елементом сучасної системи протидії злочинності, оскільки саме вони забезпечують цілеспрямовану, змістовну, гнучку й адаптивну співпрацю між суб'єктами з метою досягнення конкретних результатів – запобігання, виявлення, документування, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Вони визначають практичну площину реалізації повноважень, об'єднують ресурси та компетенції різних установ, дозволяють узгоджено реагувати на динамічні криміногенні виклики та сприяють ефективному впровадженню національної та міжнародної кримінально-правової політики.

Наголошено, що напрями виступають механізмом розкриття потенціалу взаємодії, забезпечуючи не лише правове, а й практичне підґрунтя для спільних дій, що охоплюють усі фази протидії злочинності – від попереджувальної діяльності до виконання вироку.

Стверджується, що серед найбільш виразних унікальних рис напрямів варто виокремити їх змістову конкретність, операційний характер, здатність до швидкої адаптації до нових загроз, відкритість до залучення недержавних акторів, інноваційність та міжвідомчу інтеграційність. Завдяки цим характеристикам напрями стають не просто формами організації роботи, а справжніми каталізаторами змін у системі протидії злочинності, через які впроваджуються сучасні практики, новітні цифрові рішення, міжнародні стандарти й підходи до роботи з вразливими категоріями населення.

Акцентовано увагу на тому, що напрями взаємодії між суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням є фундаментальною структурною одиницею функціонування всієї системи кримінальної юстиції, яка безпосередньо впливає на ефективність правоохоронної діяльності, рівень захищеності прав людини, суспільну довіру до інституцій та спроможність держави виконувати свої безпекові функції.

З'ясовано, що напрями потребують системного нормативного оформлення, належного ресурсного забезпечення, чіткої координації,

постійного моніторингу результативності та гнучкої адаптації до нових реалій. Усе це має бути пріоритетом як для управлінських структур у сфері безпеки, так і для законодавчого та наукового супроводження процесу модернізації державної політики у сфері протидії злочинності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецький А., Цапок М. Правові аспекти введення електронної системи управління кримінальними провадженнями (e-Case Management System) у кримінальний процес щодо корупційних правопорушень. Київ : ТОВ РЕД ЗЕТ, 2020. 32 с.

2. Бровченко Ю. В. Класифікація уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Випуск 88: частина 2. С. 293–306. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.40>.

3. Бутенко В. Б. Напрямки вдосконалення взаємодії суб'єктів протидії злочинності // Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті члена Правління Кримінологічної асоціації України, професора Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків, 16 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків: ХНУВС, 2021. С. 366–367.

4. Гребенюк А. В. Протидія розслідуванню кримінальних правопорушень: поняття, види, суб'єкти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 318–323. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/76>.

5. Кіріченко М. О., Шулепова О. О. Вплив міжнародного співробітництва прокуратури України на організацію кримінального провадження в умовах збройної агресії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 336–340. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/79>.

6. Нікіфорова Т. І. Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру : навчальний посібник. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 175 с.

7. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

8. Синовський А., Скриник М. Взаємодія під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану: організаційно-тактичний та психологічний аспекти. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34). С. 140–153. DOI: <https://doi.org/10.33270/03243401.140>.

Стаття надійшла до редакції 24.03.2025

Vitaliy V. KOZAR,

Postgraduate Student

*(Private Higher Educational Institution "University of Modern Knowledge",
Kyiv, Ukraine)*

DIRECTIONS OF INTERACTION BETWEEN SUBJECTS OF COMBATING CRIMINAL OFFENSES IN UKRAINE

The article emphasizes that the areas of interaction are a key substantive element of the modern system of combating crime, since they provide targeted, meaningful, flexible and adaptive cooperation between subjects in order to achieve specific results - prevention, detection, documentation, disclosure and investigation of criminal offenses. They determine the practical scope of the implementation of powers, combine resources and competencies of various institutions, allow for a coordinated response to dynamic criminogenic challenges and contribute to the effective implementation of national and international criminal law policy.

It is argued that among the most distinct unique features of the areas, it is worth highlighting their substantive specificity, operational nature, ability to quickly adapt to new threats, openness to the involvement of non-state actors, innovation and interdepartmental integration. Due to these characteristics, directions become not just forms of organizing work, but real catalysts of change in the system of combating crime, through which modern practices, the latest digital solutions, international standards and approaches to working with vulnerable categories of the population are introduced.

The emphasis is on the fact that directions of interaction between subjects of combating criminal offenses are a fundamental structural unit of the functioning of the entire criminal justice system, which directly affects the effectiveness of law enforcement activities, the level of protection of human rights, public trust in institutions and the ability of the state to perform its security functions.

Keywords: *directions, interaction, subjects of combating criminal offenses in Ukraine, institutional coordination, information exchange, international interaction, preventive interaction.*